

УДК 63:5995

С. В. Беліменко,

аспірант, Інститут агроекології та природокористування НААН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6873-6133>

Н. І. Паляничко,

д. е. н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу інституціонального забезпечення природокористування,

Інститут агроекології і природокористування НААН

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2230-9634>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.6.149

СТРУКТУРА ФІСКАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

S. Belimenko,

Postgraduate student, Institute of Agroecology and Nature Management of the National Academy of Sciences of Ukraine

N. Paliyachko,

Doctor of Economic Sciences, Senior researcher, Leading researcher of the Department of Institutional Support for

Nature Management, Institute of Agroecology and Nature Management of the National Academy of Sciences of Ukraine

THE STRUCTURE OF THE FISCAL MECHANISM IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF BALANCED FORESTRY LAND USE

У статті досліджено сутність категорії і проблеми оподаткування в лісовому господарстві. Проведено порівняння податкової системи лісового господарства України та Польщі. Здійснено аналіз структурних елементів податкової політики. Визначено, що в Україні підприємства лісової галузі, сплачуючи рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів та земельний податок на лісові землі, тобто має місце подвійне оподаткування. Здійснено аналіз справляння ренти за спеціальне використання лісових ресурсів, та аналіз структури земельного податку на лісові землі. Запропоновано внести зміни в чинну систему оподаткування земель лісогосподарського призначення, впровадити Єдиний лісовий податок. Адже, на сьогодні, лісові господарства піддаються подвійному оподаткуванню та віддають значні кошти з чистого прибутку (доходу) до бюджету, що гальмує їх економічний розвиток.

The article examines the state and problems of taxation in forestry. At the current stage, a serious problem of a high level of taxation has arisen in Ukraine, which affects both individuals and enterprises, in particular forestry. This tax policy has a negative impact on economic development, especially in times of war and the future recovery of the country, and can threaten the economic, social and ecological condition of forests. Therefore, the importance of research on the use of fiscal regulation tools in forestry is of particular importance. This especially applies to lands designated for forestry, which are an integral part of the country's land resources. The rational use of fiscal mechanisms in the field of forestry will free up funds for other purposes and stimulate the economic development of enterprises in this field. The study highlights the problem of high tax pressure, which limits the financial capabilities of enterprises. The directions and application of tax legislation regarding forestry, which remain insufficiently relevant and do not stimulate investment, hinder the completeness and efficiency of the fiscal system.

In the article was made comparison of the forestry tax system of Ukraine and the Poland. An analysis of the structural elements of the tax policy was carried out. It was determined that in Ukraine, forestry enterprises that pay rent for the special use of forest resources in the budget receive insignificant funding from the state budget, which does not correspond to the amount of taxes paid. An analysis of the payment of rent for the special use of forest resources, expenditures on forestry was carried out.

It is proposed to make changes to the current system and implement taxation of forestry land according to the experience of foreign countries. After all, today the main goal of this payment, which is aimed at financing the restoration of forest resources, road construction, reforestation and afforestation, protection and protection of forests in Ukraine, is not being achieved.

It is considered expedient to develop a new fiscal mechanism according to the scheme: the area in hectares divided by the percentage of the cost of an impersonal cubic meter of sold wood, i.e. ("round") second-grade pine. Thus, there is no rational benefit in underestimating the assortment of wood — one way or another, the tax is paid at a single rate. This will simplify the tax administration procedure and reduce corruption risks. Such a mechanism will stimulate the balanced use of forestry lands, because the fee will be paid for the area that is in use, and not for the cubic meters of wood.

Ключові слова: ліс, лісове господарство, рента за використання лісових ресурсів, землі лісогосподарського призначення, податки.

Key words: rent for the use of forest resources, forest lands, taxes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сучасному етапі в Україні значної уваги набула тема високого фіскального навантаження, як на фізичних осіб, так і на суб'єктів господарювання, зокрема на лісові господарства. Така податкова політика негативно впливає на економічний розвиток, а у тяжкий період війни та майбутнього повоєнного відновлення України становитиме загрозу для економіко-соціального розвитку та екологічного стану лісів.

Таким чином, особливої актуальності набувають дослідження щодо використання інструментів фіскального регулювання збалансованого лісогосподарського природокористування. Зокрема, це стосується земель лісогосподарського призначення, які є невід'ємною складовою структури земельного фонду країни. Ефективний фіскальний механізм щодо лісових господарств дозволить звільнити кошти, які, натомість, зможуть залучатися до обігових фінансових ресурсів підприємств лісогосподарської галузі, що стимулюватиме їх економічне зростання та раціональне природокористування. В дослідженні розкрито проблему високого податкового навантаження, яке зменшує кількість обігових коштів підприємств галузі. Фіскальна спрямованість та застарілість податкового законодавства щодо лісових господарств гальмує інвестиційну активність, унеможлиблює повноцінне та ефективне виконання завдань, покладених на фіскальну систему.

Головною передумовою раціонального використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища є платна основа їх використання. Плата за землі лісогосподарського призначення (рентна плата за використання лісових ресурсів) — одна з основних функцій стимулювання раціонального лісокористування. Однак, разом з тим, з лісових господарств стягується земельний податок, що призводить до подвійного оподаткування, яке, в свою чергу, зовсім не відповідає принципам ринкової економіки.

Удосконалення системи оподаткування лісових земель шляхом формування Єдиного лісового податку та усунення подвійного оподаткування є вимогою рішення Ради національної безпеки та оборони України від 29 вересня 2022 року, введеного в дію Указом Президента України від 29 вересня 2022 року № 675/2022 (далі — Рішення РНБО).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В сучасних умовах господарювання відслідковується тенденція інтенсивного знищення лісів внаслідок нераціонального ведення лісового господарства, російського військового вторгнення, вирубки лісів тощо. Зміни клімату та погіршення екології планети потребують впровадження глобальних програм ресурсозбереження і розробки нових підходів до природокористування у лісовому господарстві. Одним із таких підходів є розробка удосконаленого фіскального механізму щодо лісгоспів, що може стимулювати їх економічний розви-

ток, що, в свою чергу, сприятиме процесам лісо-відновлення та лісозбереження.

Організація виробничого процесу в лісовому та сільському господарствах вимагає однієї з обов'язкових умов — наявності землі, яка є просторовим базисом (розміщені лісові масиви, будинки, споруди виробничого та невиробничого призначення) і основним засобом одночасно. На думку А.М. Бобка, збільшення вартості деревного приросту зумовлено постійним підвищенням цін на деревину та землю, що можна розглядати з погляду інвестування в наявні угіддя лісового господарства. У такому разі земельні та лісові ресурси розглядаються не як виробничі фактори, а як об'єкти для інвестування капіталу власника у це майно. У цих випадках лісове господарство відрізняється від сільського тим, що приріст вартості пов'язаний зі зростанням вартості на самі земельні ділянки, а не з продукцією, що отримується в процесі здійснення діяльності. Значення землі в лісовому господарстві ключове, незважаючи на те, що земля і лісові ресурси в лісовому законодавстві України ототожнюються [1].

Останні дослідження та публікації, зокрема праці Фурдичка О.І., Паляничко Н.І., Гаврилюка О.О., Мороза В.П., вказують на те, що питання оподаткування земель та управління ресурсними платежами стали об'єктом уваги. Зазначено, що через необхідність євроінтеграційних процесів і статус країни-кандидата в Європейському Союзі необхідно досліджувати та впроваджувати європейський досвід у сфері лісового господарства для забезпечення збалансованого землекористування. Одним із засобів досягнення цієї мети вважається поліпшення механізму оподаткування земель лісогосподарського призначення. Вивчення зарубіжного досвіду реформ у лісовому господарстві та удосконалення системи оподаткування в умовах ринкової економіки проведено в роботах А. Бобка, О. Дребот, О. Гаврилюка, І. Лицура, В. Мороза, С. Мельника, О. Фурдичка, М. Шершуна тощо [2; 3].

Незважаючи на велику увагу дослідників до питань реформування та удосконалення системи оподаткування лісового господарства, залишається чимало невирішених проблем і необговорених питань, зокрема щодо адміністрування ресурсних платежів і застосування їх механізмів у лісовому та сільському господарствах. Деякі норми законодавства України не відповідають економічній суті платежів і потребують суттєвого удосконалення. Дослідженням особливостей оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах

змін податкового законодавства присвячені праці таких науковців як Н.І. Паляничко, К.В. Гривнак, О.О. Гаврилюк, О.І. Фурдичко, С.О. Мельник, І.М. Лицур та інші.

Методологічною основою даного дослідження є фундаментальні принципи економіки природокористування та лісового господарства, а також загальнотеоретичні методи наукового пізнання. Ці принципи і методи знаходять своє відображення в працях видатних українських вчених, які вивчають питання забезпечення збалансованого землекористування для лісогосподарських земель.

В дослідженні використано наступні методи: діалектичний метод пізнання для аналізу законодавчих та нормативних актів і наукових праць вчених щодо проблематики функціонування фіскального механізму в контексті лісогосподарського землекористування; синтез і логічне узагальнення концептуальних основ необхідності і передумов забезпечення стабільного фіскального механізму щодо земель лісогосподарського призначення; монографічний метод для виявлення чинників удосконалення інструментів; метод аналогій (перенесення закономірностей розвитку одного процесу з певними поправками на інший процес чи територію); статистичний метод (грунтується на кількісних показниках, які дають можливість зробити висновок щодо необхідності раціонального оподаткування); метод порівняльного аналізу (аналіз найбільш актуальних проблем функціонування економічних та фінансових інструментів фінансово-економічного механізму оподаткування земель лісогосподарського призначення); графічний метод; трендовий аналіз (визначення основної тенденції динаміки показників); абстрактно-логічний метод (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Інформаційну базу дослідження становлять матеріали та офіційні дані: Державної служби статистики України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державної податкової служби України, Глобальної оцінки лісових ресурсів ФАО 2020, Моніторингу земельних відносин в Україні, Forest Stewardship Council, а також звітність Державного агентства лісових ресурсів України за 2018—2022 рр., звіти про використання паспортів бюджетних програм, бюджетні запити, дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених із питань сталого лісогосподарського землекористування, матеріали власних досліджень тощо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Аналіз основних змін у системі оподаткування лісгосподарських підприємств та визначення шляхів оптимізації податкового навантаження є головною метою дослідження. Дослідження охоплює теоретичні та методологічні аспекти даної проблематики, а також спрямоване на пошук конкретних практичних рекомендацій, спрямованих на поліпшення фіскального механізму для досягнення збалансованого лісгосподарського землекористування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Конституція України, на відміну від інших держав, однозначно визнає український народ (усіх громадян України) єдиним і абсолютним власником землі та її природних ресурсів як природних об'єктів права власності — основного національного багатства, яке де-юре перебуває під особливою охороною держави [4].

Згідно зі ст. 7 Лісового кодексу України ліси, які ростуть в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу право власності на ліси здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Статтею 206 Земельного кодексу України визначено, що використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка. В свою чергу, плата за землю — це обов'язковий платіж, що справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності.

Відповідно до статті 251 Податкового кодексу України, Рентна плата складається, в тому числі з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Платниками рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є лісокористувачі — юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи -підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісо-

рубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами.

Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є: деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування;

деревина, заготовлена під час проведення заходів: щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей. Або з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо;

другорядні лісові матеріали;

побічні лісові користування;

використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт.

Умови спеціального використання лісових ресурсів визначено Порядком спеціального використання лісових ресурсів та Порядком видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 року № 761 "Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів", із змінами та доповненнями.

Відповідно до статей 29 та 64 Бюджетного кодексу України, із змінами, внесеними Законом України від 17 вересня 2020 року № 907-ІХ "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України", до доходу загального фонду державного бюджету та бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належить рентна плата, яка перераховується платниками рентної плати на рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Окрім цього, згідно з статтею 274 ПКУ підприємства лісгосподарської галузі сплачують земельний податок на лісові землі. Ставка податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється для лісових земель — не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки. Ставка податку для лісових земель (нормативну грошову оцінку яких не проведено) відповідно до 277 статті ПКУ встановлюється у розмірі не більше 0,1% від нормативної грошової оцінки площі ріллі по області. Таким чином, можна зробити висновок про подвійне оподаткування земель лісгосподарського призначення.

Рис. 1. Структура фіскального механізму щодо лісових господарств

Джерело: виконано авторами на основі Податкового кодексу України.

Загалом структура оподаткування лісових господарств наведена на рис. 1. Окрім цього варто зазначити те, що лісові господарства сплачують Єдиний соціальний внесок, військовий збір та інші податки, передбачені податковим законодавством України.

Аналізуючи фінансові результати діяльності підприємств Державного агентства лісових ресурсів України та Державного підприємства Ліси України, спостерігаємо збільшення податкових платежів за період 2019—2022 рр. (здебільшого як результат інфляції), а також високу зношеність основних засобів підприємств галузі. Здійснене порівняння податкових надходжень від підприємств лісової галузі з їх доходами та ступенем зносу основних засобів виробництва дає можливість зробити висновок, що високе податкове навантаження разом з недостатнім фінансуванням з боку держави гальмують економічний розвиток лісгоспів та не дають змоги оновити засоби виробництва, що, як наслідок, погіршує стан збалансованості лісгосподарського землекористування [5].

Аналіз фінансових звітів Державного агентства лісових ресурсів України показує залежність між рівнем податкових надходжень та поступовим збільшенням ступеня зносу основних засобів виробництва підприємств галузі. Збільшення доходу при значному вилученні прибутку у вигляді податків не сприяє економічній та екологічній ефективності лісгосподарського землекористування [11]. Так, частина чистого прибутку (доходу), що відраховується державними лісгосподарськими, лісозахисними, іншими підприємствами, які належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів, до державного бюджету,

визначається у розмірі 50 % за умови спрямування ними 30 % чистого прибутку (доходу) від своєї діяльності на придбання необоротних активів, необхідних для здійснення заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів [12]. Податок на чистий прибуток від лісових доходів накладає більш тяжке податкове навантаження на менш продуктивні землі [13]. Зазначене обмежує можливості держлісгоспів здійснювати за рахунок власних коштів модернізацію виробничих потужностей та технічне переоснащення, що спричиняє прискорення процесу морального та фізичного спрацювання матеріально-технічної бази лісгосподарського виробництва, послаблює мотивацію інвестиційних надходжень [14].

Розглядаючи динаміку параметрів доходів, об'ємів податкових надходжень, можна зробити висновок про надзвичайно високий рівень податкового навантаження, значну частину якого складає рентна плата. Деякі вітчизняні вчені вважають механізм ренти перспективним та таким, що потребує залучення системи науково обґрунтованих принципів, а впровадження плати на рентній основі відкриває значний потенціал гнучкості еколого-економічного механізму досягнення збалансованого рівня землекористування [6; 7]. Проте сучасна економічна ситуація та необхідність створення Єдиного лісового податку, закріплена рішенням РНБО, вказують на застарілість такого фіскального механізму як рентна плата, саме по відношенню до лісових господарств. З економічної точки зору, зависокі податки гальмують економічний розвиток підприємств, що, у свою чергу, не сприяє збалансованому лісгосподарському землекористуванню. Окрім цього, адміністрування цих податків часто-густо виходить до-

Таблиця 1. Аналіз фінансово-економічного стану підприємств ДАЛРУ за регіонами України за період з 2019 по 2022 рік

Регіон	Чистий дохід підприємств тис. грн	Сплачено податків підприємствами тис. грн	Оподаткування у % від доходу підприємств	Знос основних засобів виробництва підприємств*
2022 рік				
Полісся	8 589 588	3 245 157	38 %	63 %
Лісостеп	7 944 382	3 637 136	46 %	56 %
Степ	599 787	292 383	48 %	72 %
Карпати	5 849 362	2 235 529	38 %	61 %
Інші підприємства	350 556	171 141	49 %	66 %
Загалом	23 333 675	9 581 346	41 %	61 %
				*дані станом на 01.01.2023 року
2020 рік				
Полісся	5 535 189	2 157 246	39 %	63 %
Лісостеп	5 038 287	2 219 474	44 %	63 %
Степ	595 921	326 701	55 %	72 %
Карпати	3 292 720	1 370 068	42 %	62 %
Інші підприємства	241 595	116 660	48 %	60 %
Загалом	14 462 117	6 073 489	42 %	62 %
				*дані станом на 01.01.2021 року
2019 рік				
Полісся	5 694 842	2 124 661	37 %	59 %
Лісостеп	5 319 690	2 308 005	43 %	56 %
Степ	611 477	322 335	53 %	70 %
Карпати	3 355 359	1 373 974	41 %	57 %
Інші підприємства	228 494	111 432	49 %	50 %
Загалом	15 209 862	6 240 398	41 %	58 %
				*дані станом на 01.01.2020 року

Джерело: систематизовано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства [5].

рожчим, аніж сам податок, що є не вигідним як для держави, так і для самих підприємств галузі.

Необхідно зазначити, що заміна переважної більшості податків і зборів Єдиним податком на землю для лісогосподарських підприємств на зразок застосування фіксованого сільськогосподарського податку до сільськогосподарських суб'єктів господарювання не є вирішенням проблеми повною мірою. Це може одночасно призвести до порушення балансу фінансової системи через відсутність безпосереднього зв'язку земельного податку з результатами господарської діяльності власників землі та обсягом необхідних державних витрат. Тому, в цьому випадку, економічна оцінка земельних ділянок, вкритих лісовою рослинністю або призначених для вирощування лісу, повинна враховувати лише переважаючі види її використання, які приносять реальні доходи [7].

Вважається за необхідне розробити Єдиний податок для лісових господарств, який замінить застарілу ренту та земельний податок. При цьому Єдиний податок має знаходитись в залежності від ринкової вартості одного знеособленого кубічного метру реалізованої деревини тобто сосни другого сорту, що вважається найпоширенішим видом деревини на тери-

торії України. Грунтуючись на досвіді міжнародних партнерів, варто докласти необхідних зусиль, щоб започаткувати в нашій державі модель, близьку до таких країн як Польща. Польська практика у сфері оподаткування лісових господарств є важливою для України, так як Польща є не лише найближчим сусідом, з яким Україну пов'язує безліч економічних, політичних та інших зв'язків, але й прикладом впровадження успішних економічних реформ. Свого часу Польща опинилась в схожому економічному становищі, й успішно пройшла процес переходу до ринкової економіки, в тому числі й у сфері лісових господарств та їх оподаткування. Основу польського законодавства в галузі оподаткування лісових господарств складає закон "Про ліси", який запроваджує спеціальний лісовий податок. Згідно з законом, об'єкт оподаткування — лісова площа в гектарах. В свою чергу, розрахунок останньої відбувається з використанням перевідних коефіцієнтів. Ставка податку за один перевідний гектар лісової площі розраховується базуючись на середній ціні 1 м³ пиловника хвойних порід. У Польщі розрахунок лісового податку на гектар залежить від грошового еквівалента 0,22 м³ деревини, яка розрахована на основі середньої ціни продажу деревини [15]. Після вне-

Таблиця 2. Прогноз оподаткування підприємств ДАЛРУ при застосуванні ставок нового Єдиного лісового податку

	Прогнозований чистий дохід підприємств тис. грн	Прогнозований об'єм сплачених податків підприємствами тис. грн	Оподаткування у % від доходу підприємств
Загалом	26 927 014	7 926 917	29%

Джерело: розраховано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства та власних розрахунків [5].

сення платежів до держбюджету, у Польщі суб'єкт господарювання має у середньому 122,7 євро на 1 га лісів, що становить 99,4% від загальної суми доходів в розмірі 123,4 євро на 1 га лісів. Отже, для універсалізації підходів до удосконалення національної податкової системи можна розглянути використання досвіду Польщі у стимулюванні збалансованого лісогосподарського землекористування, де податок сплачується незалежно від фінансових результатів лісогосподарської діяльності. Такий підхід може стати основою для подальшого удосконалення системи оподаткування в Україні.

Запропонована формула обчислення ставки Єдиного лісового податку: площа в гектарах, поділена на % вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини, де X — ставка податку, A — площа в гектарах, B — відсоток вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини.

$$X = A \div B \quad (1),$$

X — ставка Єдиного податку для лісових господарств, A — площа лісового господарства в гектарах, B — відсоток вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини.

Наведемо умовний приклад, який не враховує пільги для лісів віком до 40 років (молодняку) шляхом розрахунку прогнозу фінансово-економічного стану підприємств ДАЛРУ на 2024 рік. Згідно з звітом Держлісагентства за 2022 рік загальна площа земель, які перебувають у постійному користуванні лісових господарств складає 6911 тис. га. За 2022 рік вартість знеособленого кубічного метру реалізованої деревини складає 1740 грн [5], враховуючи індекс інфляції за 2023 та прогнозований індекс інфляції на 2024 рік обчислено вартість знеособленого кубометру реалізованої деревини, що становитиме 2008 грн. Таким чином умовна ставка Єдиного лісового податку складе 1147 грн/га. Прогнозований обсяг оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2024 рік за умови застосування ставок нового Єдиного лісового податку наведена в табл. 2.

Порівнюючи суму нинішніх податкових платежів лісових господарств (див. табл. 1) та прогноз оподаткування підприємств Держліса-

гентства (див. табл. 2), спостерігаємо суттєве зниження податкового навантаження. Це дозволить державним лісогосподарським підприємствам оновити основні засоби виробництва, сприятиме подоланню фінансових обмежень в частині придбання сучасного високотехнологічного лісогосподарського обладнання що, у свою чергу, дасть поштовх економічному розвитку.

Таким чином, розмір податку буде залежати лише від вартості деревини та площі господарств, а не від об'ємів заготівель. При цьому, обсяги податкових надходжень до бюджетів зменшаться, а вивільнені кошти дадуть потужний поштовх для розвитку лісових господарств як в економічному аспекті, так і в аспекті збалансованого лісогосподарського землекористування. Державна підтримка у вигляді звільнення від оподаткування пропонується для "молодих" лісів, віком до 40 р., а також лісів історичного, культурного та рекреаційного значення. Окрім цього, регулюючи відсоткову ставку від вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини, держава матиме змогу гнучкого та швидкого регулювання об'єму податкових надходжень, від менших до більших.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ефективність фіскального механізму як стимулюючого фактору збалансованого лісогосподарського землекористування залежить від його актуальності. Нині в Україні існує два види податку для лісових господарств: земельний податок як складова плати за спеціальне використання лісових ресурсів та рентна плата. Вбачаємо ці механізми доволі застарілими та такими, що не відповідають концепції ринкової економіки. Також низька ефективність останніх сприяє погіршенню стану збалансованості лісогосподарського землекористування.

Більшість держав, які володіють успішно-функціонуючими лісовими господарствами, користуються стимулюючими фіскальними механізмами, що в свою чергу, позитивно впливає на стан збалансованого лісогосподарсько-

го землекористування. Аналізуючи сучасний стан лісових господарств України, є доцільним переглянути не лише структуру фіскального механізму, а й методи та інструменти ведення фіскальної політики з метою ефективного забезпечення суспільних, економічних, екологічних та інших інтересів як держави, так і інших учасників лісогосподарського землекористування.

Вбачається доцільним розробити новий фіскальний механізм за схемою: площа в гектарах, поділена на відсоток вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини, тобто ("кругляка") сосни другого сорту. Таким чином, відсутня раціональна вигода в занижуванні сортименту деревини — так чи інакше податок сплачується за єдиним тарифом. Це спростить процедуру адміністрування податку та скоротить корупційні ризики. Такий механізм стимулюватиме збалансоване використання лісогосподарських земель, адже плата справлятиметься за площу, яка знаходиться в користуванні, а не за кубометри деревини. Можливе також звільнення від податку молодих лісових насаджень (до 30 або 40 років), що, в свою чергу, спонукатиме користувачів вирощувати молоді ліси, займатися рекреацією, відновлювати біорізноманіття, що також сприятиме розвитку збалансованого лісогосподарського землекористування. Перспективами подальших досліджень будуть опрацювання алгоритму розподілу платежів між державним та місцевими бюджетами.

Література:

1. Бобко А.М. Економіка лісівництва починається з використання земельних угідь за призначенням. *Економіка України*. 2014. № 5. С. 80—92.
2. Гаврилук О.О., Костюкевич В.В. Зарубіжний досвід оподаткування підприємств лісового господарства. *Економічні науки*. 2019. № 16. С. 37—43.
3. Мельник С.О. Аналіз системи прав власності на лісові ресурси і земельні ділянки лісового фонду в Україні. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість*. Львів: Укр ДЛТУ, 2002. С. 123—129.
4. Ковалів О.І. Синтез правових аспектів як методологічних засад землеприродокористування, що ґрунтуються на чинних земельних нормах Конституції України. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 1. С. 18—27.
5. Матеріали щодо підсумків роботи підприємств Державного агентства лісових ресурсів

України за 2018—2022 рік. Державне агентство лісових ресурсів України, 2022.

6. Фурдичко О.І., Паляничко Н.І. Особливості рентабельного регулювання фінансового забезпечення землекористування. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 1. С. 6—10.
7. Ткачів С.М. Оподаткування лісового господарства: проблеми і перспективи. *Агросвіт*. 2017. № 14. С. 50—54.
8. Лицур І.М. Територіальна організація лісового комплексу України в умовах трансформації продуктивних сил: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.06. Київ, 2016. 38 с.
9. Мороз В.П. Досвід зарубіжних країн щодо оподаткування лісового господарства: еколого-економічні аспекти. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 5. С. 86—90.
10. Фурдичко О.І., Бобко А.М. Землі лісогосподарського призначення в еколого-економічних вимірах при землевпорядкуванні. *Збалансоване природокористування*. 2013. № 23. С. 5—13.
11. Дребот О.І., Паляничко Н.І., Данькевич С.М. Оподаткування лісогосподарських підприємств України у контексті збалансованого землекористування. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 2 (63), ч. 2. С. 215—233. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020>
12. Про внесення змін до пункту 1 Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/718-2021-%D0%BF#n5> (дата звернення: 27.02.2024).
13. Chang Sun. Forest property taxation under the generalized Faustmann formula. *Forest Policy and Economics*. 2018, Vol. 88: 38 45. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.12.008.
14. Фурдичко О.І., Дребот О.І., Паляничко Н.І., Данькевич С.М. Інструменти фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення України. *Облік і фінанси*. 2020. № 4 (90). С. 144—157. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4\(90\)-144-157](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4(90)-144-157).
15. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні / НАН України. ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України"; наук. редактор І.З. Сторонянська. Львів, 2018. 106 с. (Серія "Проблеми регіонального розвитку"). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180703.pdf>, (дата звернення 27.02.2024).

References:

1. Bobko, A.M. (2014), "Forestry economics begins with the use of land for its intended purpose", *Economy of Ukraine*, vol. 5, pp. 80.
2. Gavrilyuk, O.O. and Kostyukevich, V.V. (2019), "Foreign experience of taxation of forestry enterprises", *Economic sciences*, vol. 16, pp. 37—43.
3. Melnyk, S.O. (2002), "Analysis of the system of property rights to forest resources and land plots of the forest fund in Ukraine", *Lisove hospodarstvo, lisova, paperova i derevoobrobna promyslovishtva* [Forestry, forest, paper and woodworking industry], UkrDLTU, Lviv, Ukraine, pp. 123—129.
4. Kovaliv, O.I. (2023), "Synthesis of legal aspects as methodological foundations of land and nature use, based on the current land norms of the Constitution of Ukraine", *Balanced nature using*, vol. 1, pp. 18—27.
5. State Agency of Forest Resources of Ukraine (2022), *Materialy schodo pidsumkiv roboty pidpriemstv Derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2018—2022 rik* [Materials of the results of the work of the enterprises of the State Agency of Forest Resources of Ukraine for 2019—2022], Kyiv, Ukraine.
6. Furdychko, O. I. and Palianychko, N. I. (2017), "Peculiarities of rent regulation of financial support of land use", *Balanced nature using*, vol. 1, pp. 6—10.
7. Tkachiv, S.M. (2017), "Forestry taxation: problems and prospects", *Agroworld*, vol. 14, pp. 50—54.
8. Lytsur, I.M. (2016), "Territorial organization of the forest complex of Ukraine in conditions of transformation of productive forces", Abstract of Ph.D. dissertation, economy, Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
9. Moroz, V.P. (2010), "The experience of foreign countries in forestry taxation: ecological and economic aspects", *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 5, pp. 86—90.
10. Furdychko, O.I. and Bobko, A.M. (2013), "Forestry lands in ecological and economic dimensions during land management", *Balanced nature using*, vol. 23, pp. 5—13.
11. Drebot, O.I. and Palianychko, N.I. and Dankevych, S.M. (2020), "Taxation of forestry enterprises of Ukraine in the context of balanced land use", *Efficiency of public administration*, vol. 2, pp. 215—233. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020>
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On making changes to paragraph 1 of

the Procedure for deducting part of the net profit (income) to the state budget by state unitary enterprises and their associations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/718-2021-%D0%BF#n5>, (Accessed 14 July 2021).

13. Chang, S. (2018), "Forest property taxation under the generalized Faustmann formula", *Forest Policy and Economics*, vol. 88, pp. 38—45. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.12.008

14. Furdychko, O.I. and Drebot, O.I. and Palianychko, N.I. and Dankevych, S.M. (2020), "Tools of the financial and economic mechanism of the balanced use of forestry lands of Ukraine", *Accounting and finance*, vol. 4, pp. 144—157. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4\(90\)-144-157](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4(90)-144-157)

15. Storonianska, I.Z. (2018), *Mekhanizmy administratyvno-finansovoi detsentralizatsii: svitovi praktyky ta napriamky ikh implementatsii v Ukraini* [Mechanisms of administrative and financial decentralization: world practices and directions of their implementation in Ukraine], National Academy of Sciences of Ukraine. DU "Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho, Lviv, Ukraine, [Online], available at: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180-703.pdf>, (Accessed 27 February 2024).

Стаття надійшла до редакції 27.02.2024 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України

з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України

від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663